

לא מוגה

פרשת אמור: - העומר.

פרשות המועדות מופיעה בכמה מקומות בתורה. אבל רק בפרשה שלנו מופיע עניין ספירת העומר:
פרק כ"ג מתחיל:

(א) וידבר יקנוק אל משה לאמר: (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי יקנוק אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי: (ג) ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא ליקנוק בכל מושבתיכם: (ד) אלה מועדי יקנוק מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים: (ה) בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח ליקנוק: (ו) ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות ליקנוק שבעת ימים מצות תאכלו: (ז) ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו: (ח) והקרבתם אשה ליקנוק שבעת ימים ביום השביעי מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו.

הקושיה כאן היא מובנת, כי הרי כתוב בכותרת: "מועדי ה'", אבל הפסוק הבא מתחיל בשבת, ולא בשום מועד? מה גם שכבר דנו בלי סוף על עניין השבת, אז בשביל מה לחזור על כך שנית?

רש"י אומר:

ששת ימים - מה ענין שבת אצל מועדות, ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו חלל את השבתות. וכל המקיים את המועדות, מעלין עליו כאלו קיים את השבתות.

יש להבין את תשובת רש"י. רש"י אומר שאם קוראים לשבת מועדי ה', אז זה מלמד שכל המחלל וכו'. וכל המקיים וכו'. אבל יש להבין את תשובת רש"י.

בהמשך רש"י שואל שאלה טכנית – מדוע כתוב פעמיים: "מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדים?" אומר רש"י שיש כאן ציווי על שתי מצוות: " למעלה מדבר בעבור שנה, וכאן מדבר בקדוש החדש".

בנוסף יש לשים לב לעניין המרכזי החוזר בפסוקים והוא – היום שבע- המספר שבע.

כבר דנו בסוגיה הזו והיא פתיח חשוב לכל עניין הספירה, שננסה לראות אותו בהמשך.

'עומר':

(ט) וידבר יקנוק אל משה לאמר: (י) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: (יא) והניף את העמר לפני יקנוק לרצונכם ממחרת השבת וניפנו הכהן: (יב) ועשיתם ביום הניפכם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה ליקנוק: (יג) ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה בשמן אשה ליקנוק ריח ניחח ונסכה יין רביעת ההין: (יד) ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם: (טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה: (טז) עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליקנוק: (יז) ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרנים סלת תהינה חמץ תאפינה בכורים ליקנוק: (יח) והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליקנוק ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחח ליקנוק: (יט) ועשיתם שיער עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים: (כ) והניף הכהן אתם על לחם הבכורים תנופה לפני יקנוק על שני כבשים קדש יהיו ליקנוק לכהן: (כא) וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו חקת עולם בכל מושבתיכם לדרתיכם: (כב) וּבְקִצְרְכֶם

את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יקוק אלהיכם.

למושג 'עומר' יש שתי משמעויות: הוא גם אגודה, אבל הוא גם כמות. (עומר לגולגולת כמו שרש"י דואג להדגיש). לכאורה ההסבר של הכמות לא קשור כאן בכלל, אבל נבדוק זאת בהמשך.

שמדברים על ספירת העומר ועל קצירת העומר – הרי המילה 'עומר' היא סתם מילת קישור. ה'עומר' זה (כפי שמתאר הרמב"ם) שמערב יו"ט היו יורדים שלוחי ב"ד לשדה וקושרים אגודות בשדה ועושים מהם עומרים. ובמוצאי יו"ט מגיעים השליחים וקוצרים את העומר. לכן העומר לכאורה הוא סתם מילה שמתארת אגודה של דבר מסוים. זה דבר מעניין שכל עניין ספירת העומר והזמן הזה – נקרא על שם פעולה טכנית. מה גם שהברכה של המצווה היא "על ספירת העומר" – כך שזה כל המשמעות של הימים הללו, אבל למילה עצמה – 'עומר' – אין משמעות ספציפית לימים המופיעים בפסוקים. תתאר לעצמכם שהיינו קוראים לקרבן מאה גרם, זה כל המהות של הקרבן? מאה גרם?

יש הרבה קורבנות אחרים שנקראים על שם של דברים אחרים, אבל עדיין יש קשר לשם איכשהו לקרבן עצמו. קרבן תודה, חטאת, שלמים, או מנחת מחבת, מרחשת, תנור. אפילו אני מבין קרבנות על שם המביא אותם – קרבן יולדת, כהן גדול, כל אלו אני מבין, אבל את העומר אני לא מבין. הרי העומר זה כלום – סתם כמות. אז מדוע הוא השם והמהות של כל התקופה?

בעומר יש שתי מצוות. הראשונה היא קצירת העומר- ואת זה עושים ממחרת השבת - בלילה. לאחר הקצירה הולכים ומניפים את העומר – ביום. באותו יום מביאים את קרבן העומר- ואת מנחת העומר. ואז מתחיל באותו רגע כל הדין של תבואה חדשה שאפשר לאכול.

הזכרנו כבר פעמים רבות - שאם רוצים להבין מושג יש לשים לב להופעה הראשונה בה המושג מופיע. הפעם הראשונה שמוזכר עניין העומר (כלומר השימוש בו בפועל – למעט הציווי בפסוקים אלו שאינו מובן בו עניין העומר) הוא בספר יהושע לאחר הכניסה לארץ:

(ט) ויאמר יקוק אל יהושע היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם ויקרא שם המקום ההוא גלגל עד היום הזה: (י) ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח בארבעה עשר יום לחדש בערב בערבות יריחו: (יא) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי בעצם היום הזה: (יב) וישבת המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא.

(יהושע פרק ה')

יש להבין את המצב בו בני ישראל נמצאים בתקופה הזו: בני ישראל סיימו זה עתה לחצות את הירדן, הם סיימו מסע של ארבעים שנה, הם אכלו עד עתה מן, ועכשיו הכול נגמר! הם צריכים להתחיל לעבוד את האדמה. עד עכשיו הם ברכו המוציא לחם מן השמיים, ועכשיו צריך להתחיל לברך: "המוציא לחם מן הארץ". רק תשימו לב לנקודה מעניינית והיא כל המהות – אליה אני חותר: הפעם הראשונה שהם החלו לקיים את עניין העומר- (למרות שהוא לא בשלמותו) הוא לאחר ארבעים שנות היציאה ממצרים ועם הכניסה לארץ. אבל ניגע בנקודה זו בהמשך.

לכל ספירה יש תחילה ויש סוף. כלומר שסופרים יש יעד ראשוני ממנו מתחילים, ויש יעד אליו רוצים להגיע. היעד של כל העומר שנזהרים שלא יהיה בו חמץ- הוא שתי הלחם שהוא "סולת תהיינה חמץ תאפינה" בשבועות. וזה המהות של הספירה שתעזור לנו בהמשך.

למה לא מברכים שהיינו על ספירת העומר? התשובה הקלאסית היא התשובה של בעל העקידה- הוא אומר שכל המצות שאנו לא עושים אותם באופן מלא- בוודאי הם מזכירים לנו את בית המקדש- כי שם היינו עושים את המצווה בצורה אחרת. אבל ספירת העומר – יותר מקצינה ומזכירה לנו את החורבן יותר מכל חג אחר. כי ספירת העומר – מאבדת את משמעותה בלי הקרבת העומר. אדם לא

סופר סתם כי משמעם לו, אלא הוא סופר כי הוא מתחיל מיעד מסוים ומסיים ביעד. ספירת העומר בזמן הזה- זה לספור על דבר שאין. "שהחיינו מביע ליה, קנאה מבעי ליה!".

לקט שכחה ופאה אצל העומר:

שאלה אחרונה שיש לשאול על הקטע הוא על הפסוק האחרון. פסוק כב'- לכאורה לא קשור לפסח שבועות וספירת העומר: "וּבְקֶצְרְכֶם אֶת קְצִיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ בְּקֶצְרְךָ וְלִקְט קְצִירְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יִקְוֶה אֲלֵהֶיכֶם".

רש"י שם לב לבעיה – אבל שואל שאלה אחרת – מדוע לקט שכחה ופאה חוזר שוב – הרי זה היה בפרשה האחרונה- פרשת קדושים:

ובקצרכם - חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין. אמר רבי אבדימס ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים והחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב קרבנותיו בתוכו.

אם פושטים את הקלף – רואים שבת פסח (עומר) שבועות – **לקט שכחה ופאה** – ואז ר"ה יו"כ סוכות. כלומר יש שלוש מצד אחד, ושלוש מצד אחד, - ולקט שכחה ופאה הם באמצע. אלא מלמד שכל מי שנותן אותם כראוי מעלים עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו בתוכו. כי כל המועדות מתארים את העלייה של העולים לבית המקדש שהם היו מביאים קורבנות.

אבל עם כל הכבוד לרש"י – הפסוק הזה הוא לא פרשה בפני עצמה, המיקום שלו הוא בפרשה של העומר?

'התעמרות':

הרב יעקב צבי מקלנבורג – בעל הכתב והקבלה – הוא בין הדורות האחרונים שכתב פירוש מדהים על התפילה (עיון תפילה), וגם פירוש על התורה – בספר "הכתב והקבלה". הוא אומר חידוש עצום וטוען שהמילה עומר מקבילה למילה המופיעה לגבי אשת יפת תואר: "לֹא תִתְעַמְרַ בָּהּ תַּחַת אֲפֹרַת עֵינֶיהָ".¹ 'להתעמר' זה לשעבד באופן של פרך – כלומר לשעבד שיעבד שלא ראוי לשעבד אותו.

על בסיס זה ניתן להבין את הכול :

כל ספירת העומר- הם שבעה שבועות שהם היציאה מעבודת מצרים לעבודת ה'. אנחנו סופרים את הימים כדי להגיד שאנו יצאו ממצרים – רק כדי לעבוד את הקב"ה. לכן סופרים מיד לאחר הפסח – כי כל מסקנת הפסח – היא תחילת ההתעמרות שלי אליך.

תיאור החופש שלי בזה שאני מקבל את הקב"ה עלי למלך הוא אפילו כשאני לא אומר מילה חשובה או ממליך אותו עלי מפורש, אלא מספיק שאני אומר **כמה** (על פירוש הכמות) אני **משועבד** אליו. האם אני כבר במלכות שבגבורה- או שאני עדיין משועבד? האם אני בדרך אל המנחה החדשה- והיא חמץ – כי כבר אתה יכול להתמודד עם זה.

מתי מתחילים את זה? בערב פסח. ובמוצאי הפסח – יוצא כל העם אל השדות (בתיאור הרמב"ם) – וזה אפילו דוחה שבת. (לא לצדוקים שזה תמיד אחרי שבת). כל הדיון של הפרושים "ממחרת השבת" – הוא בגלל שפסח הוא המועד היחיד שהוא 'שבת' לא רק כי הקב"ה קבע שהוא מועד, אלא גם אתה מקיים את מצוות 'תשבתו'. כך בפסח אתה מכשיר את המציאות לגאולה. הקב"ה יכול לעשות גאולה אבל אתה צריך לעשות את הכלים. כללי ההכשרה של פסח הם מאד נוקשים, אבל המגמה היא להגיע ל"סולת תהיינה חמץ תאפינה". ההתחלה היא פסח ובה קיים איסור חמץ, כי

¹ דברים פרק כ"א פסוק יד'

בפסח זה רק תחילת היציאה מהעבדות. אבל לאט לאט במהלך ימי הספירה אנו עוברים ממצב של עבדות למצרים ולפרעה שנמצא בי,

איך עושים את זה? בערב יו"ט כבר תכין את העומרים. ההשתעבדות הזו כבר מוכנה. – ואז תספור ספירת העומר כדי להגיע לחג השבועות.

מה עם לקט שכחה ופאה? "לעני ולגר תעזוב אותם אני ה' אלוקיכם" – השאלה הבסיסית כאן היא מדוע הפסוק עובר בין דיבור בלשון יחיד, לדיבור בלשון רבים.

בתכלת מרדכי מופיע דברים של אדם שנהרג בשואה- והשאיר כתבים בשם "תכלת מרדכי" – ועל הפסוק הוא כותב – שבהתחלה יש רבים באמצע יחיד, ואז רבים. כי כל הרעיון של לקט שכחה ופאה אומר שאתה חייב לתת צדקה- אלא אתה משאיר את זה שם. למה? כי זה שלו. אומר התכלת מרדכי- שאם הייתם מבינים שהאדמה הזו היא לא שלנו, אלא הקב"ה שם אותנו כאן להיות אחראי גם על החלק שלי. (הפרוסה שלך יש בה את החלק שלי) "קציר ארצכם" אם תקלוט שזה קציר ארצכם, אתה תשתחרר מהרעיון שזה "שדך", לכן "תעזוב אותם", ואז "אני ה' אלוקיכם".

זה ספירת העומר- כי מי שסופר ספירת העומר – זה בסוף כדי להמליך את ה', ווהלקט והשכחה והפאה – זה להגיד שלא אתה בעל הבית – אלא הכול של הקב"ה והוא קבע לתת גם להם את הפרוסה שלהם.

עכשיו מובן כל מה שלמדו הפרושים. כי הם למדו שגם בשבת קוצרים קצירת העומר, בניגוד לצדוקים שאף פעם זה לא יצא בשבת. (אבל זה לא יצא כי לא אדו פסח). שיא החירות זה להגיע לכך שקרבן ה' זה לא רק במקדש אלא גם בשדה. התקופה הזו – היא יכולה להיות האגו הכי גדול של החלקאי, אבל המטרה של הספירה היא להפוך אותו למעומר לקב"ה.

לכן זה מתחיל בשבת – כי רק מי שעובר את תשביתו של השבעה ימים – של השבתת חמץ – יכול לספור ולהגיע להיות רק עבד של הקב"ה.